

© Stiftelsen Håll Sverige Rent

Oktober 2008

Författare: Lisa Petri

Framtagen i samarbete med Lisa Adelsköld, Håll Sverige Rent

Foto: Lisa Adelsköld, Lisa Petri, Ylva Lundin

Illustrationer: Fia Sjöberg

Grafisk form: Stiftelsen Håll Sverige Rent

Innehåll

Inledning	4
Vad har mofflor med konsumtion att göra?.....	4
Storyline	5
En annorlunda roll för pedagogen.....	6
Storyline och läroplanen.....	6
Materialets upplägg	9
Arbetet kan börja	11
Skogsdungen.....	12
Mofflorna.....	13
Presentation i helklass.....	15
Avsnitt 1: Köp och släng	17
Bortkastat blir omvandlat.....	18
Arbeta vidare med skräp i naturen.....	22
Avsnitt 2: Behov eller begär	24
Konsumtion nu och då.....	25
Reklam.....	26
Att hushålla med resurserna.....	27
Avslutning	29
Varför ska vi jobba med konsumtion i skolan?.....	30
Håll Sverige Rent.....	31
Grön Flagg.....	31

Inledning

Idag lever vi i Sverige i ett konsumtionssamhälle som på olika sätt påverkar alla samhällsmedborgare – gammal som ung. Det här utbildningsmaterialet handlar om våra konsumtionsmönster, samt vilka konsekvenser de har för vår miljö. För att öka medvetenheten om konsekvenserna måste vi se kopplingen mellan de val vi gör i vår vardag och hur de påverkar miljön. För att en ökad medvetenhet ska kunna bidra till förändrade attityder måste vi börja arbetet i tidig ålder. Det här utbildningsmaterialet riktar sig till årskurs F-5. Vi hoppas bidra med att så ett frö till en attitydförändring som leder oss mot ett mer hållbart sätt att konsumera.

Vad har mofflor med konsumtion att göra?

Det dyker upp ett brev till barnen från några figurer som kallar sig mofflor, som bor i en skogsdunge i närheten. De är arga och besvikna, eftersom människorna har dumpat sina saker där de bor. De får inte längre plats och på olika sätt stör sakerna mofflornas vardag. Därför har de skrivit ett brev som hamnat på er skola. Eleverna uppmanas att hjälpa mofflorna att ta reda på vilka det är som slängt sakerna och varför. De vill också ha hjälp med att få bort dem. Detta blir starten på ett arbete där barnen får reflektera över olika aspekter av konsumtion.

Storyline

Det pedagogiska arbetssättet som vi valt att jobba med heter storyline. En storyline är en berättelse som följer en på förhand bestämd handling eller en logisk sekvens av episoder. Det är pedagogen som för berättelsen framåt och inleder nya episoder genom att ställa nyckelfrågor. Frågorna ställs i en logisk följd i berättelsen och bidrar till att den behåller sitt pedagogiska syfte. Man kan säga att frågorna skapar den röda tråden i berättelsen, medan eleverna bestämmer innehållet och detaljer. Berättelsen ska rymma elevernas fantasi och kreativitet. Därför ska nyckelfrågorna ställas på ett öppet sätt, vilket innebär att det inte behöver finnas ett rätt svar på frågan. Frågorna inleds ofta med "hur tror du att..." eller "hur föreställer du dig att...", vilket möjliggör för eleverna att använda sin förståelse och sin fantasi för att finna olika svar. Man utgår från barnens egen verklighet och vidareutvecklar sedan deras kunskap utifrån det de redan kan.

Grunden i storyline är att man, till skillnad från traditionell undervisning, utgår från praktiskt arbete. Sedan går man vidare med att reflektera i samtal eller diskussioner. Inte förrän i sista skedet är det dags för teorin. När eleverna besvarar nyckelfrågorna utifrån sin förförståelse bildas olika hypoteser i klassen. Tack vare berättelsen kan de pröva hypoteserna. Detta förstärks eftersom berättelsen också visualiseras i rummet med ett tvådimensionellt landskap eller en tredimensionell modell över skådeplatsen. Berättelsens huvudpersoner blir också mer verkliga när varje elev skapar varsin figur av papp, tyg eller andra material, och ger dem egenskaper som de själva bestämmer. I denna miljö provas alltså hypoteserna och det finns mycket utrymme för diskussioner och samtal, vilket skapar ytterligare engagemang hos eleverna.

Som pedagog är det väldigt viktigt att stötta den kreativa och argumenterande fas som eleverna befinner sig i. Om de tillåts dröja kvar där kommer eleverna själva sedan vara ivriga att ta reda på huruvida deras hypoteser stämmer eller inte. Kanske är det viktigt för att berättelsen ska fortsätta framåt, eller så vill eleverna helt enkelt bara testa sin egen kunskap. När det händer är det den teoretiska fasen som tar vid. Teorin fastnar lättare när eleverna själva känner en uppriktig önskan att ta reda på hur det verkligen förhåller sig i förhållande till hypoteserna. Teorikunskapen kan de skaffa sig från böcker, Internet eller film. Förslagen kan testas med experiment eller genom att fråga hemma. Studiebesök eller besök i skolan ska ske så sent som möjligt i storyline-arbetet, så att eleverna får en chans att själva formulera hur de tror att någonting ser ut innan de jämför med verkligheten.

En annorlunda roll för pedagogen

Att arbeta med storyline-pedagogik kan innebära ett nytt förhållningssätt som pedagog. Det handlar om att våga släppa kontrollen och istället bjuda in eleverna. Pedagogen blir inte den som har alla svar, utan eleverna får bidra med mycket av kunskapen. De sitter inte passivt och lyssnar, utan deltar aktivt i arbetet.

Pedagogen har ett viktigt ansvar, nämligen se till att alla eleverna ska känna sig trygga under arbetets gång. För att bidra till detta bör pedagogen ge dem en tydlig arbetsstruktur. Eleverna ska på förhand få klara instruktioner för att veta vad som krävs av dem och hur lång tid de har på sig. Med god struktur ökar elevernas chanser att utföra uppgiften, vilket kommer att stärka deras självförtroende när uppgiften väl är utförd. Pedagogen ska främst fungera som inspiratör och uppmuntra eleverna till att söka svar på sina frågor och hypoteser.

Storyline och läroplanen

Storyline är ett arbetssätt som utvecklades i Skottland under sextiotalet. Arbetssättet utvecklades efter krav på en mer ämnesövergripande undervisning. Enligt den svenska läroplanen ska läraren:

”... organisera och genomföra arbetet så att eleven [...] får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och får möjlighet att arbeta ämnesövergripande.” (LPO94)

Med storyline finns det goda chanser att både skapa ett begripligt sammanhang för eleverna och inkludera skolans alla ämnen i berättelsen. Genom berättelsen får eleverna lättare överblick över situationen. I ett förståeligt sammanhang som man själv varit med om att skapa är det lättare att ta sig an en uppgift och söka lösningar. Eftersom många av uppgifterna dessutom sker gruppvis ökar tryggheten för många elever.

Andra saker som läroplanen framhåller är att lek och kreativitet är betydande delar av skolarbetet. I ett storyline-arbete är det bra att variera övningar och aktiviteter i undervisningen så mycket som möjligt, för att eleverna ska utmanas i arbetet. Arbets sättet uppmuntrar alla elever till att vara skapande, vilket är lätt att se i arbetet med visualiseringen av berättelsen. Fantastiska skapelser växer fram och visas upp. Kreativitet kan också manifesteras med musik, dans eller teater. Leken är ett annat användbart verktyg som kan användas i pedagogiskt syfte inom storyline.

En stor fördel med storyline är att arbets sättet förverkligar läroplanens vision om att förbereda eleverna för att bli aktiva och demokratiskt skolade medborgare. Arbets sättet bidrar till att eleverna på ett praktiskt sätt lär sig vad demokrati innebär. Många av aktiviteterna i storyline sker i former där eleverna övar sig på att samarbeta och komma överens. I läroplanen står:

”Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den skall utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.”
(LPO 94)

Detta stämmer väl överens med ambitionerna att fokusera undervisningen på hållbar utveckling. FN har utsett år 2005–2014 till ”decenniet för lärande för hållbar utveckling”. Detta innebär inte bara att eleverna ska lära sig vad hållbar utveckling är. Visionen är att även arbetsmetoderna i skolan ska präglas av hållbarhet.

För att läsa mer om storyline, besök www.storyline.se

Kännetecknen för en storyline

- Ett sammanhang skapas genom en berättelse.
- Berättelsen organiseras i en logisk sekvens av episoder.
- Utgångspunkten är det som eleverna redan vet.
- Undervisningen sker genom öppna nyckelfrågor.
- Eleverna uppmuntras till att först skapa sin egen bild av verkligheten.
- Eleverna ges en struktur för att arbetet ska bli framgångsrikt.
- Eleverna får testa sina hypoteser genom att ställa frågor och göra undersökningar.
- Eleverna arbetar i grupper och gruppindelningen sker med omsorg.
- Det arbete eleverna gör behandlas med respekt.
- Alla elever utmanas genom att uppgifterna i undervisningen varierar.

("Storyline i praktiken", Lundin, Marsh)

Materialets upplägg

Berättelsen tar sin början då brevet från mofflorna kommer till klassen. Brevet är bilaga 1 i materialet. Läs brevet för eleverna och låt dem fundera över hur skogsdungen där mofflorna bor ser ut, för att sedan tillverka den. När modellen är färdig lägger ni sakerna som lämnats i en hög bland modellens träd och blommor. Nästa steg är att tillverka mofflorna och lära känna dem.

Efter denna inledande fas har berättelsen kommit igång. Vår storyline är uppdelad i två avsnitt där det finns utrymme att diskutera olika frågeställningar kring konsumtion. Det första avsnittet är inriktat på praktiska aktiviteter och i några av övningarna kommer det att finnas alternativ för de olika årskurserna. Beroende på hur länge ni vill arbeta med temat kan ni själva välja ut de övningar ni tycker passar er barngrupp bäst. En del av övningarna har vi beskrivit som skrivövningar. Har ni barn som ännu inte kan läsa och skriva kan ni göra övningarna muntligt istället. Om ni är flera pedagoger i klassen kan ni gärna dela in barnen i mindre grupper, så att alla hinner komma till tals.

Det första avsnittet handlar om att fundera på varför vi köper så mycket saker som vi egentligen inte behöver. En grupp människor som har besökt mofflornas dunge har slängt bort saker som borde tas om hand på bättre sätt. De praktiska momenten i första avsnittet går ut på att plocka saker från ”sakhögen” i dungen, undersöka dem och tillsammans komma på hur man kan återanvända eller återvinna dem. Varje dag plockar ni en ny sak från högen, diskuterar varför den slängts, och tillsammans bestämma vad ni kan göra av den. På så sätt får eleverna med sig kunskapen om att vi ofta slänger saker istället för att göra om dem, ge bort dem eller laga dem. Jorden fylls av skräp, samtidigt som vi producerar nya saker. I avsnittet kommer ni att arbeta med framför allt svenska, NO, bild och slöjd.

Det andra avsnittet handlar om varifrån vårt begär efter nya saker kommer. Kapitlet inleds med en tillbakablick i historien för att undersöka hur våra konsumtionsmönster förändrats sedan mormor och morfars tid. Eleverna får

undersöka vilken inverkan reklam har på vårt sätt att förhålla oss till konsumtion.

I avsnittet ingår ett moment som handlar om den miljöpåverkan som konsumtionen innebär. Det här avsnittet är mindre praktiskt än det första, men även om vissa frågeställningar kan verka komplicerade för de yngre barnen kan ni säkert välja någon eller några av övningarna. I avsnittet kommer ni att arbeta med framför allt svenska och SO.

I slutet av en storyline knyts berättelsen ihop. Under denna del av arbetsprocessen kan det passa att ni gör studiebesök. Ni skulle t.ex. kunna besöka en återvinningscentral för att se hur mycket och vilka saker som slängs där. När arbetet är klart kommer rummet vara fyllt av alla saker som barnen tillverkat. Tidiga funderingar och idéer sitter uppsatta på väggarna. Då är det dags att bjuda in elevernas föräldrar på en miljöutställning. På så sätt får de ta del av barnens nyvunna kunskap om en mer hållbar konsumtion.

Arbetet kan börja

Innan ni läser brevet är det bra om pedagogerna har förberett ett antal saker. Det ska t.ex. finnas ett färdigt materialbord så att ni kan börja tillverka skogsdungen så snart ni läst brevet. Fundera också på hur många saker som ska finnas i "sakhögen" i skogsdungen. Tanken är att högen successivt ska minska och omvandlas till nya saker eller tas om hand på annat sätt. När första avsnittet är genomarbetat ska dungen vara tömd på saker. Avväg därför tiden ni avser att arbeta med temat mot antalet saker i högen. Efter förberedelserna berättar ni för eleverna att det kommit ett brev till klassen. När ni har läst upp brevet är det viktigt att noggrant gå igenom innehållet, så att alla verkligen har tagit till sig budskapet. Säg till eleverna att berättelsen utspelar sig i deras närhet och i nutid så att de kan relatera till det. Sedan följer första nyckelfrågan:

Hur föreställer du dig att det såg ut i skogsdungen innan sakhögen hamnade där?

Dela in eleverna i mindre grupper där de gemensamt får skriva ner sina idéer om vad som finns i dungen på ett A3-papper. De som ännu inte har läs- och skrivvana kan rita bilder istället. Sätt upp papperen med idéerna på väggen så att varje idé finns kvar under hela arbetet. När eleverna skrivit/ritat allt de vill ha i skogsdungen går ni tillsammans igenom förslagen. Kanske finns det saker ni kan vänta med att tillverka. Har det kommit upp förslag på plantor som inte växer i Sverige? I så fall är det viktigt att ni diskuterar det och sätter förslagen inom parentes. I ett senare skede kan ni undersöka om växterna kan leva i Sverige eller inte. Det viktigaste är att eleverna känner att alla förslag tas på allvar. Sedan är det dags att tillverka dungen.

Skogsdungen

Det ska synas i rummet när man arbetar med storyline. Därför bygger man upp berättelsens fysiska motsvarighet i rummet som en modell eller ett tvådimensionellt landskap. Det både triggas elevernas fantasi och stimulerar dem på flera sätt. Undervisningen blir också mer lättförståelig när ni kan relatera till modellen, kreativiteten stimuleras och det blir dessutom fint i rummet.

♣ Att göra

Skogsdungen går att göra på en rad olika sätt beroende på vad eleverna har för förslag på växter eller djur. Ni kan välja att göra allting vid ett enda tillfälle eller så kan ni göra en grund som ni sedan fyller på. Vill barnen ha djur i skogsdungen kan det vara roligt att tillverka dem vid ett senare tillfälle. Vi föreslår att ni gör en ganska stor dunge (med träd som är ca 1 $\frac{1}{2}$ meter) och att ni i första hand fokuserar på träd och växter. Skogsdungen placeras lättast i ett hörn av rummet. Då går det att göra stora träd med stammar och grenar av urklippt kartong. Lövverket tillverkas ni av knycklat silkespapper eller tyg i olika gröna färger.

Till de små barnen kan ni förbereda stammarna och grenarna, så att deras uppgift blir att riva och knyckla till silkespappret eller klippa löv av tyg. Väggar kläs på detta sätt av fina träd. Framför träden kan ni placera två bord där det finns plats för både "sakhögen" och en grön äng. Vad ni fyller skogsdungen och ängen med beror på elevernas förslag och vilket material ni har tillgå. Tänk gärna på att återanvända material som t.ex. tidningspapper, kartonger, tyger, garn och knappar från loppmarknader eller second hand-affärer.

♥ Fördjupning

Ni bestämmer själva hur lång tid ni vill lägga på arbetet med skogsdungen. Samma storyline kan sträcka sig över tre veckor eller över en hel termin. Allt beror på hur mycket ni vill arbeta med varje moment. Det finns många saker som går att väva in i berättelsen. Redan här kan ni välja att lägga lite extra fokus på träden om ni vill få in mer biologi. Låt barnen artbestämma träden i dungen, samla riktiga löv utanför skolan som ni klistrar upp på "rätt" träd eller prata om vad träd kan användas till.

För förslag på trädlekar, övningar och fakta, besök följande webbplatser:

www.naturskola.se, www.skogeniskolan.se, www.skogssverige.se.

När dungen är färdig och ni vill gå vidare i berättelsen lägger pedagogen fram de saker som blivit slängda i dungen. Vårt förslag är att följande föremål finns med i högen: en glasburk, en strumpa med ett hål i, en fungerande mobiltelefon, en tidning, en bit färgglatt papper, en tröja, en PET-flaska och en valfri fin leksak. Men ni bestämmer antalet saker i högen.

Mofflorna

Inom storyline fyller berättelsens huvudpersoner en viktig roll. Genom att tillverka och ge huvudpersonerna egenskaper får berättelsen liv. För att eleverna lättare ska kunna leva sig in i hur mofflorna känner blir nästa steg därför att tillverka dem.

Eleverna får först fundera på nyckelfrågan:

Hur tror du att en moffla kan se ut?

Eleverna får efter en stunds fundering rita var sin skiss över hur de tänker sig att en moffla ser ut. När dessa skisser är klara ska varje elev skriva ihop en tredimensionell figur. Till det finns det en rad olika tekniker. Här följer instruktioner för att tillverka figurer med hjälp av en toalettpappersrulle och en frigitkula och ett alternativ med hjälp av stenar.

♣ Att göra

Till figuren behöver ni:

- en toalettrulle
- en stor frigolitkula
- garn
- tyg, ull
- olika typer av naturmaterial

Låt barnen välja tyg och klistra på det på rullen. Ull och garn kan användas som päls om barnen vill ha det istället för kläder. Låt dem sedan måla ansiktet på frigolitkulan och klistra på garn eller ull som hår och svans. Ni kan också ta in naturmaterial som pinnar, mossa, kottar, fjädrar, ekollon eller kastanjer och pryda era mofflor med.

Ett annat sätt är att ta en mindre och en något större sten och klistra ihop dem. Den mindre stenen blir huvud där ni kan sätta fast rörliga ögon, en pytteliten sten som näsa, garn som hår och kanske klippta bitar av läder eller tyg som öron. På den större stenen kan ni fästa en svans av garn. Måla stenarna och gör dem personliga med olika dekorationer av t.ex. naturmaterial. Ni kan också välja att göra mofflorna i lera.

I de skapande momenten under en storyline kan ni välja att ha ett fullastat bord där eleverna gruppvis får hämta det material de vill arbeta med. Ett annat alternativ är att lägga ut materialet hos varje grupp. Se då till att alla grupper har tillräckligt med material för att inte begränsas. Ge också eleverna tidsramar för arbetet.

När mofflan är färdig är det bra att låta eleven ”lära känna” sin figur. Avsnittet kan inledas med nyckelfrågan:

Vad skulle du vilja veta om den här mofflan?

Låt barnen i helklass komma med förslag på vad de vill veta och skriv upp det på ett blädderblock. Av alla förslagen kan ni som pedagoger välja ut de 5 punkter som ni tycker är mest relevanta, som t.ex. namn och ålder. Låt barnen välja två punkter bland förslagen som de själva vill besvara. Eleverna får sedan i uppgift att beskriva sin moffla i punktform. För icke läs- och skrivvana barn kan ni vid en samling komma överens om vad som är spännande att veta om figurerna och sedan får alla presentera sin figur muntligt (se stycket nedan).

♥ Fördjupning

Här kan ni välja att jobba lite extra med egenskapsord. För att utöka elevernas ordförråd kan klassen tillsammans komma på ord, som kan användas för att beskriva deras moffla. Det kan bli lite snålt om orden för att beskriva någon stannar vid glad, rolig och snäll. Låt alla elever i klassen tänka ut så många egenskapsord som de kan komma på hos en levande varelse. Eleverna kan sedan i turordning säga var sitt egenskapsord som pedagogen skriver upp på en gemensam lista. Listan kan ni ha i rummet under hela terminen och använda varje gång ni ska beskriva en person eller skriva en saga. Så fort någon elev kommer på ett nytt egenskapsord kan ni lägga till det.

Presentation i helklass

För att hela klassen ska känna till vilka som deltar i berättelsen bör alla mofflor presenteras ordentligt. Om eleverna känner sig osäkra kan de först få öva i mindre grupper. Denna övning är bra, eftersom de då också får chans att komma på fler saker om sin moffla. Många barn tycker att det är obehagligt att gå fram ensam och redovisa. Därför kan redovisningarna ske gruppvis. De kortfattade beskrivningarna fungerar som stöd för elevernas minne, men utöver detta får de hitta på fler saker om sin moffla.

Se till att eleven får allas uppmärksamhet och uppmuntra åhörarna att ställa frågor. För att alla ska få chansen att få uppmärksamma och intresserade lyssnare är det bra att dela upp presentationerna på flera tillfällen. När alla presentationerna är färdiga sätter ni figurerna i skogsdungen.

♣ Att göra

För att eleverna ska lära känna mofflorna ytterligare finns det olika övningar att välja mellan. Här finns stora möjligheter för variation och integration av flera skolämnen. Alla övningar som rör mofflorna behöver inte komma samtidigt i berättelsen. Detta för att figurerna inte ska falla i glömska, utan hållas levande i berättelsen.

För att öva svenska kan ni skriva mer utförliga biografier om era mofflor. Ni kan göra släktträd för att sätta dem i ett mer historiskt sammanhang. Fördjupa relationen och ta reda på moffloras innersta känslor genom att göra ett känsloporträtt. Placera en liten bild av figuren i mitten av ett A4-papper. Låt eleverna fästa cirka fem bubblor runt bilden. Bubblorna inleds med "jag blir glad när...", "jag blir arg när...", "jag tycker det är jobbigt när..." eller andra känslor.

Med känsloporträten kan man sedan diskutera specifika känslor eller situationer. Här finns det stora möjligheter att prata om saker som normalt inte kommer upp i klassen. Lek journalist så kan eleverna öva på att både intervjua och att själva bli intervjuade. Låt dem göra detta i par för att sedan skriva varsin artikel på en halv sida om mofflan de intervjuat. Här kan eleverna öva sig i att skriva på dator. Artiklarna kan senare sättas ihop till en spännande tidning om mofflorna.

Hjälp till att minska sopberget och spara på resurserna

- Fundera innan du köper något nytt så du inte köper något onödigt som du ångrar.
- Fråga dina kompisar om de kanske har det du söker liggandes på vinden.
- Ge bort till loppis eller second hand-affär när du vill bli av med någonting.
- Ge saker du tröttnat på i present till en kompis som kan tycka om det.
- Gör något nytt av något gammalt.
- Laga det som har gått sönder.
- Idka byteshandel.
- Återvinn det som ingen längre vill ha.

Avsnitt 1

Köp och släng

Det har väl hänt oss alla att vi någon gång köpt saker som vi inte behövt eller som vi har ångrat. Vi måste bli bättre på att fundera och reflektera över vår konsumtion så att de onödiga köpen blir färre. Om vi ändå köper onödiga prylar kan vi välja att ge bort dem, lämna dem till en second hand-affär eller tillbaka till affären. Att återanvända saker är ännu mer miljövänligt än att återvinna dem, eftersom det i återvinningsprocessen krävs mycket energi att bryta ner produkten för att sedan bygga upp den igen. Det är mindre energikrävande att hitta nya användningsområden för saker som redan finns och därigenom minska ny konsumtion. När en produkt inte går att återanvända och ingen längre vill ha den ska den sorteras rätt och återvinnas. I det här avsnittet kommer ni att få exempel på hur ni kan göra fina och användbara saker av det som slängts i moffloras dunge, samt få sopsorteringsövningar ni kan göra tillsammans med eleverna.

Tanken är att ni vid varje tillfälle väljer en ny sak från högen. Ni kan diskutera varför någon har slängt den och fundera på vad man skulle kunna använda den till istället. Avsluta med att ni tillverkar någonting nytt av ”skräpet”. Högen framför dungen kommer stegvis att bli mindre, samtidigt som rummet kommer att fyllas av alla fina saker som eleverna har tillverkat. Inled avsnittet med att reflektera över varför besökarna egentligen slängde sakerna i dungen.

Varför tror du att besökarna slängde sakerna i dungen?

Låt eleverna själva fundera över detta och sedan skriva eller rita hur det kan ha gått till. De kan även fundera på varför vi ibland är oaktsamma om våra ägodelar eller slänger skräp i naturen. Prata om detta tillsammans eller i mindre grupper. Ni kan gå vidare och fundera på vad mofflorna kan ha känt när de såg alla saker ligga i deras dunge och vad barnen känner när de ser skräp som ligger i deras närmiljö. Gå vidare och fundera på om man göra på annat sätt genom att ställa nyckelfrågan:

Vad tror du att man kan göra med sakerna istället för att slänga dem?

Samla ihop elevernas idéer på återanvändningsområden på ett blädderblock (i text eller bild). Om ni vill kan ni sedan använda något av elevernas förslag om det är möjligt att genomföra. Annars kan ni låta elevernas förslag illustrera mångfalden av möjligheter. Det viktigaste är att eleverna får en känsla för att saker som vid första anblick är skräp, faktiskt ofta kan användas igen.

Pedagogen väljer sedan ett föremål från högen som ni börjar med. Ordningen spelar ingen roll. Ni behöver inte heller jobba med alla föremål, utan kan själva välja hur

många saker ni vill omvandla från ”skräp” till funktionsduglig produkt. När ni tar en sak från högen kan ni bjuda in eleverna genom att fråga dem hur de tror att just den saken kan återanvändas istället för att slängas.

Bortkastat blir omvandlat

♣ Att göra

Den tråkiga tröjan

Säg till alla eleverna att ta med sig en ljus enfärgad t-shirt till skolan. För att minska konsumtionen istället för att öka den är det viktigt att eleverna inte köper nya tröjor. De kan ta en tröja de tycker är tråkig och inte använder. Om de inte har en tröja kan de ta med ett örngott eller något annat i textil som de vill piffa upp. Köp textilfärg för att göra nya motiv på tröjorna. Det finns också textilt pennor som är lite lättare att måla konturer med.

Vill ni kan ni ta tillfället i akt att prata om mode och märkeskläder. Kan man komma i vilka kläder som helst till skolan? Är det viktigt att hänga med i modetrender eller är det OK att ha kläder som man själv tycker är fina?

Den omoderna mobilen

Ja, vad ska man egentligen göra med en gammal mobiltelefon?

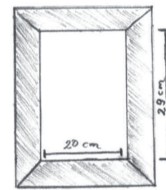
När det gäller elektronik byter vi långt innan apparaten ifråga har slutat fungera. Anledningen kanske inte alltid är att vi behöver den nya tekniken, utan att det har kommit något nytt på marknaden, eller att vi helt enkelt inte längre gillar färgen på den gamla mobiltelefonen. För en diskussion med eleverna om de har mobiltelefon (eller andra elektriska apparater), om de tycker att det är viktigt med vissa märken eller färger och om man måste ha den senaste tekniken.

Fundera också tillsammans på om det finns några alternativ till att slänga en mobil som fortfarande fungerar. Kan man återvinna mobilen och var lämnar man den i så fall? Kanske finns det en återvinningscentral i närheten som tar hand om den på ett bra sätt? I slutet av denna storyline kan det vara en god idé att besöka en återvinningscentral där eleverna får se vad som händer med t.ex. gammal elektronik. Annars kan ni bjuda in någon sakkunnig från den lokala avfallshanteraren.

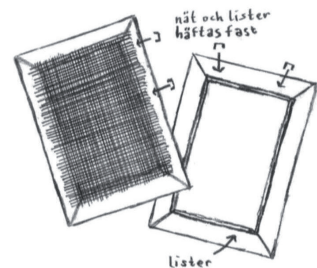

Den förbrukade tidningen

En slängd tidning går att återvinna åtta gånger innan pappersfibrerna blir utslitna. Ni kan själva prova på att göra nytt handgjort papper av en slängd tidning. Det kräver dock en del förberedelser. Be skolans slöjdlärare att hjälpa er att tillverka ramar av trä och ett finmaskigt nät, enligt ritningen.

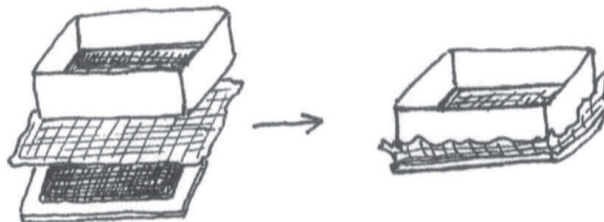
Man kan själv tillverka ramar av en gammal plastburk t.ex. en tvåliters glassförpackning eller en burk för smågodis (fråga om ni kan få några i er affär).

Gör så här:

- Ta en gammal plastburk med så stabila kanter som möjligt.
- Skär ut botten på plastburken så att det som blir kvar bildar en "ram".
- Skär ut en ruta i locket i den storlek som pappret ska ha.
- Sätt ett grovmaskigt tygstycke eller finmaskigt metallnät över plastramen.
- Spänn fast tygstycket eller nätet mellan locket och ramen genom att sätta på locket på ramen.

När ni har ramar kan ni göra ert eget papper. Oavsett vilka ramar ni väljer att använda går ni tillväga på samma sätt när ni gör pappret. Ni behöver en balja som ni kan sänka ner ramarna i, gamla tidningar och ett gammalt lakan som ni klipper sönder i A4-storlek.

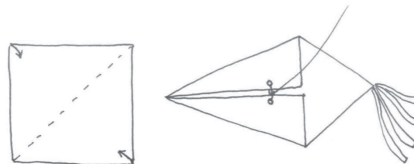
Gör så här:

- Samlas i halvklass runt baljan, som är fylld till mindre än hälften med vatten.
- Låt eleverna riva tidningspappret i små bitar och lägga pappersbitarna i baljan. Rör om så att pappersmassan fördelar sig jämnt i vattnet.
- Låt pappersbitarna ligga i vattnet i 20 minuter så att de löses upp lite.
- Finfördela sedan pappersbitarna med händerna tills bitarna löses upp och blir till en trögflytande massa.

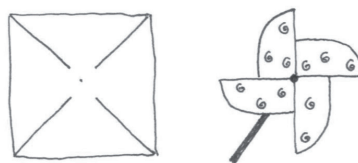
- För att göra pappret extra fint kan man lägga i små bitar av silkespapper, guldtråd, blomblad eller annat vackert i baljan med pappersmassan.
- Låt sedan eleverna två och två föra ner ramarna. Lägg ramen med nätet underst. Nätet ska ligga uppåt mot den andra ramen. Den övre ramen ska ligga med listerna nedåt. Se till att eleverna håller ramarna raka när de för ner dem i baljan med pappersmassa. Massan fastnar i nätet och vätskan rinner igenom.
- Lyft upp ramarna och håll dem över baljan till dess att det mesta av vattnet droppat av.
- Ta försiktigt bort den övre ramen med listerna.
- Vänd försiktigt den undre nätramen och det blöta pappersarket upp och ned över en bit tyg, som är större än pappersarket. Tryck försiktigt med en svamp, disktrasa eller dylikt på baksidan för att få bort det mesta av vattnet.
- Lossa pappersarket försiktigt från ramen. Låt pappret ligga på tygtrasan och torka (se till att det inte möglar). Man kan även hänga upp tygtrasan med pappret på en lina eller torka det i ett torkskåp.

Det kastade pappret

Av tunt kartongpapper i fina färger är det enkelt att tillverka både vindsnurror och pappersdrakar. Ta gärna papper som redan är använda som ni kan klippa delar av. Målar ni på pappret så gör det inget om någon ritat eller skrivit på det innan. För att göra en vindsnurra klipper ni ett A4-ark så att det blir kvadratisk. Från kvadratens hörn klipper ni in mot mitten, men se till att ni slutar klippa 5 cm innan mittpunkten från alla håll. Flikarna som uppstår viker ni sedan in mot mitten där ni fäster ihop dem med en knappnål. Nålen fäster ni sedan i en blomsterpinne. För att vindsnurran ska snurra bra kan ni sätta antingen en bit kork eller en pärla mellan blomsterpinnen och snurran.

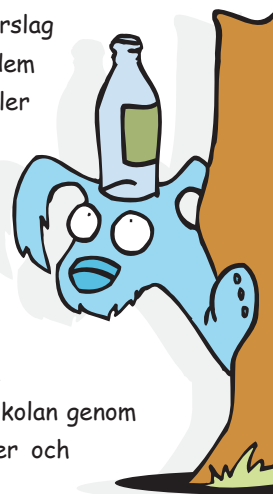
Draken är lika lätt att göra. Där utgår ni också från en kvadrat. Denna gång viker ni den först diagonalt för att sedan vika kanterna in mot mitten. Gör tejpförstärkta hål där ni fäster ett snöre och fäst sedan en färgglad svans av garn eller plastband där bak.

Den tomma flaskan

Det är bra att panta PET-flaskor, vilket eleverna förstås ska informeras om, men flaskorna går också att använda till andra saker. Vårt förslag är att ni med hjälp av lite sand i botten på sex flaskor gör om dem till bowlingkäglor. Som bowlingklot kan ni använda krocket- eller bocciaklot. Sedan kan ni bowla ute på skolgården. När ni har bowlat klart går ni gemensamt till affären och pantar flaskorna.

Ta reda på vad som händer med PET-flaskorna när ni pantat dem. Blir det nya flaskor eller kan man göra andra saker av återvunnen plast? Prata om vad som är roligt att göra när man är ute och på rasterna. Kan ni göra flera saker till skolan genom att återvinna material och därigenom hushålla med resurser och samtidigt inspirera till lek och spel?

Den håliga strumpan

Eleverna får ta med sig varsin strumpa, garn och knappar hemifrån, om detta inte finns på skolan. Ett annat alternativ är att besöka en second hand-affär och köpa garn och knappar där. Med hjälp av materialet kan ni sedan lätt göra fina dockteaterfigurer. Om ni använder er av strumpor i olika färger kan detta ge inspiration till olika slags djur. Djuren eller figurerna kan ni sedan använda för att spela dockteater. Använd skogsdungen som kuliss. Låt eleverna skriva manus som exempelvis berör miljöfrågor. Det kan handla om att djuren kommer på besök till skogsdungen och har åsikter om hur skrämigt det är, eller om vilka konsekvenser skräpet kan få för naturen om det får ligga kvar. Här kan ni med fördel gå tillbaka till elevernas första förslag på vad de ville ha i dungen. Skrev de där upp att de ville ha djur kan de nu tillverka dessa djur. Dela in barnen i smågrupper och hjälp dem att skriva manus och sedan uppföra sina pjäser.

Den överflödiga leksaken

Leksaker kan det vara lätt att få för många av och det går ganska snabbt att tröttna på vissa saker. Kanske verkade prylarna mycket roligare i affären än vad de egentligen var. Det finns ett enormt överflöd av leksaker i många svenska barns hem. Här finns utrymme för att fråga eleverna vad de tycker att man ska göra med saker som man inte längre tycker om. Kanske finns det en kompis som gillar dem bättre? Man kan också lämna saker på loppmarknader eller second hand-affärer som säljer sakerna och där vinsten ibland går till bra ändamål.

Ni kan tillsammans i klassen gå till en second hand-affär så att eleverna lär sig vart de ska gå nästa gång de vill göra sig av med

en leksak. Ett annat alternativ är att organisera en "bytesdag" på skolan. Klassen kan själva organisera en sådan dag där alla elever på skolan kan delta. Om alla tar med sig de leksaker de inte längre använder kan de under dagen byta dem mot någonting de faktiskt vill ha. Detta kan bli en dag som återkommer varje år och ett sätt att utöka skolans miljöarbete.

Arbeta vidare med skrap i naturen

När ni har tagit ett par saker från högen kan ni låta eleverna få ett brev från mofflorna. Ett förslag på brev finns längst bak i materialet (bilaga 2). Mofflorna skriver att de är glada över att sakerna är på väg bort från dungen och berättar lite om vilken miljöpåverkan sakerna haft i deras vardag. Eleverna kan sedan skriva brev till mofflorna. Där kan de berätta vad de tillverkat av sakerna och vad de pratat om och lärt sig. Om eleverna ännu inte kan skriva kan ni författa ett brev gemensamt i klassen. Låt också eleverna illustrera någon av de händelser som mofflorna beskriver i sitt brev. Bilderna kommer att utgöra en fin miljöhistoria som ni sätter upp i rummet.

Att göra

För att jobba mer med området skräp, sopor och deras inverkan på miljön kan ni i anslutning till brevet göra ett enkelt experiment. Mofflorna klagar i brevet på att blommorna i dungen slokar och att de misstänker att det har med sakerna i dungen att göra. Berätta för barnen att det t.ex. i gamla mobiltelefoner finns kemikalier som kan läcka ut i naturen. För att på ett enkelt sätt visa hur kemikalier kan tas upp av växter i vattnet de suger upp kan ni göra följande experiment:

Ta två vita nejlikor eller tulpaner och sätt dem i två olika vaser med vatten. I den ena vasen tillsätter ni några droppar röd karamellfärg, som får symbolisera en kemikalie. Efter en ganska kort tid kommer ni att se hur blomman sugit upp kemikalien och att kronbladen färgats röda. Detta kan illustrera hur kemikalier och miljögifter kan cirkulera i ekosystemet. Fundera vidare på hur detta påverkar djuren som äter växterna och hur det påverkar oss människor när vi äter kött.

Mofflorna skriver också om maskar och gråsuggor i sitt brev. Ni kan ta reda på hur dessa nedbrytare arbetar och vad de klarar av att bryta ner genom att ta in några gråsuggor inomhus. Kan de ta hand om sådant som vi lämnar i naturen som äppelskrutt, papper och plast?

Använd en genomskinlig burk med botten fylld av jord och barkbitar där gråsuggorna får bo. Glöm inte att göra lufthål i locket. Ställ burken så svalt som möjligt och se till att jorden hålls fuktig. Gråsuggor tycker inte om ljus, så låt burken stå mörkt genom att täcka den med en bit tyg. Sedan kan experimentet börja. Undersök vilken mat gråsuggorna gillar bäst. Prova till exempel med äppelskal, olika sorters löv, bitar av

rotfrukter etc. Ett tips är att klippa bitar av olika sorters blad, för att studera vilken typ av blad de verkar föredra att äta. Ni kan också undersöka om de kan bryta ned skräp genom att lägga i en bit plast eller papper i burken. Ni kan också se hur lång tid det tar för gråsuggorna att bryta ned olika saker, samt hur processen går till steg för steg.

Vill ni undersöka vad som händer med skräp när det hamnar i naturen kan ni spika eller surra fast skräp av olika sorter på en plankan. Ni kan exempelvis använda en bit papper eller tidning, wellpappsförpackningar, mjukplast, hårdplast och metall. Läg ut plankan med skräpet nedåt, gärna täckt med löv, någonstans på skolgården där den inte är i vägen. Ta in plankan med jämna mellanrum för att se vad som har hänt och prata om det.

Undersök också er närmiljö för att ta reda på om det ligger mycket skräp runt skolan. Eleverna kan sedan ta in skräpet och göra en enkel sopsortering. Ett annat alternativ är att ni går till ett miljöhus där ni övar på att slänga skräpet i rätt behållare.

För att lära er mer om förpackningar, hur de ska sorteras och fördjupa er kunskap om olika material, kan ni göra skräp-collage. Dela in eleverna i grupper och ge varje grupp ett eget material, som plast, glas, kartong eller metall. Dela sedan ut tidningar och reklamblad och låt barnen leta bland alla produkter för att hitta bilder på förpackningar och föremål tillverkat av just deras material. Klipp ut och klistra upp bilderna på stora papper, ett per grupp. På era skräp-collage kan ni även låta eleverna skriva faktarutor om sina material. Övningen kan leda till många diskussioner, eftersom det inte är helt lätt att veta hur saker ska sorteras.

Avsnitt 2

Behov eller begär

Vår konsumtion idag står inte alltid i proportion till vad vi behöver. Någonstans har vi flyttat fokus från behov till begär. För att kunna minska vår ohållbara konsumtion behöver vi fundera på vad som får oss att vilja konsumera och om det finns saker som vi kan avstå ifrån. Om vi förstår att mycket av begäret efter nya saker ofta är konstruerat är det kanske lättare att välja bort en del konsumtion. Vi måste börja prata om hur vi påverkas av reklam och hur svårt det kan vara att tänka bortom reklamens budskap. Vi måste också bli medvetna om de miljömässiga konsekvenserna ohållbar konsumtion medför. Om vi bara relaterar vår konsumtion till huruvida vi har råd till att handla en sak eller inte kommer vi hela tiden missa poängen. Vi måste integrera miljöhänsyn som en självklar parameter när vi gör konsumentval.

Var försiktiga i diskussionen så inte barnen skuldbeläggs för rutiner och vanor i sina hem. Barnen har begränsade möjligheter att påverka de vuxnas beteenden och ska inte känna ansvar för dessa. Detta avsnitt handlar istället om att så små frön hos eleverna så att de på ett mer medvetet sätt kan göra sina konsumentval när de blir vuxna. För att en attitydförändring ska vara möjlig måste vi börja redan i dag.

För att inleda avsnitt två gör ni en övning för att undersöka både vilka behov och vilka begär eleverna har.

Vad tror du att du behöver för att överleva och ha ett bra liv? Vad tror du att du skulle köpa om du fick köpa precis vad som helst?

Eleverna får dela in ett A4-papper i två spalter där den vänstra rubriken blir ”Detta behöver jag” och rubriken i den högra spalten blir ”Detta vill jag ha”. Eleverna får fundera en stund på vad människor behöver och kan tänkas vilja ha innan de fyller i de två spalterna. När alla är klara kan ni göra en gemensam lista på blädderblocket som delas i två spalter på motsvarande sätt. Har ni elever som inte kan skriva gör ni övningen gemensamt eller så får barnen rita saker istället. Om det är för svårt kan ni välja att diskutera tillsammans. Det kan ju vara så att någonting som känns som ett behov i själva verket kanske är ett begär. Låt barnen argumentera för varför de vill att sakerna ska vara i antingen den högra eller vänstra spalten.

Jämför sedan listorna och diskutera varför de ser så olika ut. Antagligen kommer spalten med begär vara mer välfylld än behovspalten. Utifrån det kan ni fråga eleverna varför de tror att vi vill ha mer saker än vad vi behöver, och varför de tror att vi har så många saker om vi ändå inte behöver dem.

Att göra

För att lära sig att ta ställning till olika påståenden och argumentera för sina ställningstaganden är värderingsövningar bra. Det som är viktigt att komma ihåg när man gör värderingsövningar är att det inte finns några rätt eller fel svar, utan att det är ett sätt att få igång tankar kring ett specifikt tema. En värderingsövning som passar bra här heter "Heta stolen". I denna övning placerar man eleverna i en ring på var sin stol. Det ska finnas en tom stol med i ringen ifall det endast är en person som vill byta stol. En pedagog står i mitten av cirkeln och gör ett påstående. De barn som håller med om påståendet reser sig och byter plats. De som inte håller med sitter kvar. De barn som vill, får säga någonting om varför de valde att resa på sig eller sitta kvar.

Här är några exempel på påståenden ni kan ställa för att diskutera behov och begär efter saker:

- Att ha mycket prylar är viktigt för mig. Följdfrågor: Vilka prylar och varför är de viktiga?
- Jag har leksaker hemma som jag inte använder.
- Jag skulle kunna ge bort några av mina leksaker till någon annan.
- Några av mina saker vill jag ha kvar hela livet. Följfrågor: Vilka och varför?
- Jag skulle vara lyckligare om jag hade fler saker.
- Jag brukar köpa leksaker på loppis.
- Jag tycker att det är jobbigt att ha för mycket saker för det blir så stökigt i rummet.

Konsumtion nu och då

Konsumtionen har ökat i Sverige sett ur ett historiskt perspektiv. För att förstå att begäret efter många saker kan vara konstruerat är det därför bra att göra en historisk tillbakablick. Uppenbarligen klarade många människor av att leva utan mycket av det som vi i dag kallar nödvändigheter. Inte för att romantisera över ett spartanskt och ibland även påvert levnadssätt, utan snarare för att se på vårt överflöd med större klarsyn. Eleverna kan få i uppgift att intervjua någon äldre person som t.ex. mor- eller farföräldrar och ta reda på vad de hade för saker när de var barn och vad de lekte med. Hur såg det egentligen ut i leksaksaffären när mormor var liten? Var hon lycklig trots att hon hade färre saker än de flesta barn har idag?

Reklam

Reklam är en stor drivkraft till varför vi vill konsumera. Även om det finns regler för hur reklam får kommuniceras till barn nås de flesta barn i dag av olika slags reklambudskap. För att börja prata om reklam kan ni inleda med att låta eleverna bläddra igenom en hög med tidningar. De får klippa ut alla saker som de känner sig tilltalade av. Var och en klistrar bilderna på ett A4-papper. Inled denna övning med nyckelfrågan:

Vad känner du dig lockad av att köpa i tidningarna?

♥ Fördjupning

En viktig diskussion att ha efter att alla collage är klara är om eleverna upplever att reklamen ser olika ut för tjejer och killar. Vilka slags produkter vill man att tjejer respektive killar ska köpa? Vad säger reklamen om flick- respektive pojklekar? Är det samma produkter och samma lekar, eller skiljer de sig åt? På vilket sätt skiljer dem sig åt? Vilken inverkan har reklamen på konstruktionen av könsroller i samhället?

Ett annat sätt att undersöka reklamens påverkan är att ta reda på hur mycket reklam vi faktiskt möter varje dag. Ett sätt kan vara att väga den reklam som kommer till skolan under en vecka. Ett annat alternativ är att alla får varsin dagstidning där ni klipper ut reklamannonser. Tidningarna vägs innan och efter ni har klippt ut annonserna. På det viset kan ni räkna ut hur stor del av tidningarna som består av reklam. Eftersom baksidan av varje annons också försvinner får ni dela vikten av den utklippta reklamen med två.

Be barnen att undersöka hur mycket reklam de möter i andra medier. Hur många olika reklamfilmer ser de under en vecka? Eller hur många olika reklamjinglar hör de på radion under samma tid? Ni kan be dem att räkna antalet reklammeddelanden de ser på affischer och liknande på väg till skolan och hur mycket reklam de uppfattar på Internet.

För att avsluta arbetet med reklam kan ni försöka komma fram till varför det finns så mycket reklam runt oss hela tiden.

Varför tror du att det finns reklam?

Samla barnens förslag på ett blädderblock och fråga sedan om de tror att de själva blir påverkade av reklamen de ser. Kan de se tillbaka och komma på någon gång de blivit sugna på att köpa någonting efter att ha sett en specifik reklam? Ni kan prata om hur reklamen får oss att köpa saker vi inte behöver och att det ibland kan vara skönt att slippa ha reklambudskap runt sig. Om ni vill kan ni tillverka egna ”reklam-nej tack”-skyltar i kartong. Varje elev kan göra flera skyltar som de sedan kan ge till de grannar, släkt och kompisar som vill ha.

Att hushålla med resurserna

Jorden är fantastisk och rik, men resurserna är inte oändliga. Allt för sällan kopplas vår konsumtion samman med att det ur en miljösynpunkt är väldigt dyrt att framställa alla dessa saker som vi begär och tror oss behöva. Råvaruanvändning, energiförbrukning till produktionen och de utsläpp som transportererna innebär är bara några av dessa miljökostnader. För att öka barnens medvetenhet om konsumtionens riktiga pris kan ni använda er av mofflorna och skogsdungen. Berättelsen kan på ett förståeligt sätt förmedla insikter om hur vi faktiskt måste offra någonting för att tillfredsställa våra begär. Inled med att läsa upp ännu ett brev från mofflorna (bilaga 3). Det visar sig att mofflorna också fått smak för det här med saker och att de nu vill hugga ner en del skog i dungen för att kunna tillverka det de vill ha.

Låt eleverna räkna efter hur många träd det behövs för att trygga mofflornas överlevnad, genom att lägga ihop träden som finns i den vänstra spalten i brevet. I dungen finns det 20 träd och mofflorna behöver 14 av dessa för sina överlevnadsbehov. Det finns alltså sex träd som de kan använda för att täcka begären. Räkna tillsammans med eleverna och låt dem undersöka hur många av mofflornas önskemål som går att uppfylla. Vilka av deras önskemål tycker eleverna att mofflorna ska satsa på? Diskutera och argumentera varför.

Ni kan fortsätta att prata om vad vi får från träden och varför de är viktiga för oss människor. Eftersom mofflorna skrev att de fick syre från träden kan detta också vara ett tillfälle att diskutera fotosyntesen.

Det är inte alltid vi människor i första hand ser till att tillfredsställa grundläggande mänskliga behov i vårt nyttjande av jordens resurser. Ibland går andra intressen framför t.ex. matproduktion. Prata om detta med barnen och ställ sedan nyckelfrågan:

Vad tror du skulle hända med mofflorna om de valde att hugga ner alla träden för att bygga allt på ”begärlistan”?

Diskutera först i klassen och fånga in barnens förslag. Utifrån dessa förslag kan ni göra en enkel dramatisering. I mindre grupper får barnen med hjälp av sina kroppar bygga

varsin skogsavverkningsmaskin. Detta kan ni förslagsvis öva fram på en gymnastiktimme. Eleverna får formera sig, låta och röra sig som skogsmaskiner. I nästa scen får eleverna öva sig på att vara träd. De kan föreställa sig hur det är att vara ett växande träd, hur det rör sig i vinden och hur det sträcker sina grenar mot himlen. Dela in eleverna i mindre grupper som får välja vilket av moffloras begär de vill bli. Någon grupp kanske vill vara bordet och formerar sig då som ett bord tillsammans.

I den sista scenen får barnen prova på att vara mofflor. De får instruktioner att spela upp en scen där mofflorna kommer till dungen när alla träden är nedhuggna. Var ska de sova om alla träd huggs ner? Vad ska de äta?

När alla elever har fått prova på att dramatisera de olika rollerna kan ni sätta ihop de olika scenerna till en pjäs.

En grupp blir maskinen som avverkar träden, en grupp får iscensätta hur träden omvandlas till ett av moffloras begär. Den sista gruppen får spela mofflorna som kommer till den avverkade dungen utan mat- eller sovplats. Denna teaterpjäs kan ni sedan spela upp för föräldrarna på utställningen, som kommer att avsluta ert storylinearbete.

När ni har gjort denna dramatisering kan ni koppla det som händer i dungen med vår planet och förklara att det finns en begränsning av hur mycket det går att ta från jordklotet. Ett sätt kan vara att ge någonting tillbaka till jorden så fort vi använder någonting. Mofflorna skulle ju kunna plantera ett träd för varje träd som de hugger ner. På så sätt finns det alltid en balans i ekosystemet. Detta resonemang kan ni förstärka genom att symboliskt plantera ett träd på skolgården eller så ett frö i en kruka. Ni kan jobba vidare med träd genom att skriva en trädikt där det framkommer varför de är så viktiga för oss människor.

Avslutning

Nu har ni arbetat er igenom en rad olika viktiga teman och det är dags att knyta ihop storyline-arbetet. Alla teman har på olika sätt berört konsumtion och som avslutande reflektion kan det därför vara bra att låta eleverna tänka på saker som gör dem lyckliga som inte har med konsumtion att göra.

Vad ger dig lycka som inte kan köpas för pengar?

Låt barnen skriva ner detta eller rita på färgade lappar och skapa ett gemensamt ”lycka-collage”. Ni kan också gå en runda där alla i tur och ordning får berätta genom att säga ”jag är lycklig när...”.

Om ni vill göra studiebesök eller bjuda in någon person är det bra att göra detta precis i slutet. Detta för att eleverna först ska tillåtas reflektera och fundera utifrån sin egen förståelse för att sedan vara mer beredda på att testa det mot verkligheten.

När arbetet är klart är det en bra idé att bjuda in elevernas föräldrar till en miljöutställning där de får ta del av resultatet av storyline-arbetet. Eftersom allt som ni har diskuterat och producerat under arbetets gång redan sitter uppsatt på väggarna är utställningen mer eller mindre klar. Det kan dock vara bra att förtydliga arbetet för föräldrarna. Detta kan ni göra genom att dramatisera berättelsen från början till slut eller låta några elever vara sagoberättare. Ni kan också instruera eleverna så att de fungerar som guider för sina föräldrar där de förklarar både berättelsen och deras nya kunskap. Ni kan komplettera berättelsen genom att på utställningen öva in några sånger som ni sjunger för publiken. Säkert kommer det vara nyttigt också för föräldrarna att få sig en tankeställare om konsumtion och hur den kan bli mer hållbar.

Varför ska vi jobba med konsumtion i skolan?

”Läroplanen framhåller vikten av att genom undervisningen belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.” (LPO 94)

Eftersom vi lever i ett konsumtionssamhälle blir studien av våra konsumtionsmönster central för att förstå hur vår livsstil påverkar globala och övergripande miljöfrågor.

Konsumtionen i den rika delen av världen medför stora ekologiska konsekvenser. Den sker fränkopplad från insikten om att vi plundrar planeten på livsviktiga resurser och istället omvandlar dem till saker vi egentligen inte behöver för vår omedelbara överlevnad. Vår ständiga vilja att köpa nya saker innebär att vi måste använda mer och mer av jordens resurser till att producera saker. Detta leder också till enorma sopberg, som vi över hela världen har svårt att hantera. Vi behöver ha en djupare insikt om att allt vi producerar har en ekologisk prislapp utöver den prislapp som affären satt. Det finns även stora sociala konsekvenser av våra konsumtionsmönster. Många av de produkter vi betraktar som fynd på grund av billiga priser är gjorda av underbetalda fabriksarbetare; inte sällan barn eller kvinnor med alldeles för långa arbetsdagar.

Varför konsumerar vi då för mycket när de sociala och ekologiska konsekvenserna är så stora? Vi kan knappast längre skylla på okunskap med tanke på det informationsflöde vi i dag befinner oss mitt i. Kanske beror det istället på att vi tidigt får lära oss att vår främsta roll som samhällsmedborgare är just den som konsument. Våra städer är uppbyggda kring centrala shoppingstråk med de kompletterande stormarknaderna utanför. Vi har blivit vana vid att shopping är vår främsta förströelse under lediga timmar och till stor del skapar vi våra identiteter genom prylarna vi äger. Konsumtion förhåller sig med andra ord inte längre enbart till behov, utan drivkraften till att konsumera kan istället vara status, makt eller förströelse. Dessa vanor framkallas och förstärks av reklamen vi hela tiden utsätts för, som berättar för oss att det ständigt finns mer att köpa.

Med detta material vill vi göra barn uppmärksamma på framför allt det ekologiska priset som en överkonsumtion medför. Vi vill få dem att fundera på det ”köp och slängsamhälle” vi lever i och vilka konsekvenser detta får för miljön. Vi vill få barnen att fundera på om det finns alternativ till att hela tiden begära mer och fler saker när vi på denna sida jordklotet redan har så mycket mer än vi behöver.

Håll Sverige Rent

Stiftelsen Håll Sverige Rent är en opinionsbildande organisation som verkar för att minska individens nedskräpning, främja återvinningen och öka miljömedvetenheten i syfte att bidra till en hållbar utveckling. Vår övertygelse är att om vi redan tidigt i livet lär oss att bry oss om vår närmiljö, är chansen stor att vi också utvecklar en hållbar livsstil som är skonsam för miljön! Arbetet bedrivs genom kampanjer och projekt, miljöutbildningar och utdelandet av olika miljöutmärkelser. Grön Flagg är en sådan utmärkelse.

Grön Flagg

Grön Flagg är ett miljöledningssystem anpassat för förskola och skola. Det är ett verktyg för att förenkla arbetet med miljöfrågor och hållbar utveckling. Ledorden är demokrati och delaktighet där praktisk handling prioriteras d.v.s. konkreta aktiviteter som bidrar till en förbättrad miljö och en hållbar utveckling.

Inom Grön Flagg arbetar man med olika teman. De är breda och ska fungera som inspiration till att hitta roliga mål och aktiviteter i miljöarbetet. Vårt senaste tema handlar om konsumtion och materialet är riktat till pedagoger som vill jobba med yngre barn och elever.

Vi tror att barn och ungdomar med positiva upplevelser från miljöarbete känner lust att ta sig an de stora framtidsfrågorna med optimism och självkänsla. Vår förhoppning är att materialet ska leda till sådana positiva upplevelser!

Vi lever i ett samhälle där vi fostras att konsumera utan att tänka på konsekvenserna för vår miljö. Med ”Mofflor och människor – en storyline om hållbar konsumtion” vill vi få fler att börja reflektera över hur en ohållbar konsumtion bidrar till miljöproblemen på vår planet. Vi vill öka medvetenheten för att förändra invanda konsumtionsmönster och istället ersätta dem med en hållbar konsumtion. För att förändra attityder och vanor måste vi börja arbetet i tidig ålder. Det här utbildningsmaterialet riktar sig till årskurs F-5. Med hjälp av det pedagogiska arbetssättet storyline kommer ni genom ”Mofflor och människor – en storyline om hållbar konsumtion” att kunna ta er an viktiga frågor på ett roligt och kreativt sätt.

Materialet är framtaget inom ramen av miljönätverket Grön Flagg.

Stiftelsen Håll Sverige Rent
Box 4155, 102 64 Stockholm
Tel: 08-505 263 00
Fax 08-505 263 01
www.hsr.se